

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

0	3	2	2

Exam. Code :

0	0	0	4

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester
(2054)

GEOGRAPHY (In all Mediums)
Paper : VII – Geography of Punjab

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note :— (1) Attempt **five** questions in all, selecting **one** question from each Unit. Question No. 1 is compulsory.

(2) Credit will be given to suitable maps and diagrams.

(3) Use of unmarked stencils and coloured pencils is allowed.

1. Answer any **ten** of the following in about **25-30** words each :

(a) Name rivers of present Punjab

(b) Name three cultural regions of Punjab

(c) Number of districts in Punjab

(d) Location of Punjab

(e) Ancient river of Punjab

(f) Climate of Punjab

(g) Strip forests

- (h) Minerals found in Punjab
- (i) Region of basmati production in Punjab
- (j) Pisciculture in Punjab
- (k) Kinnow producing areas in Punjab
- (l) Five most populous cities of Punjab
- (m) Industrial clusters of Punjab
- (n) Important rail routes of Punjab
- (o) Central corridor of Punjab. 10×2=20

UNIT—I

- 2. Write a note on the evolution of Punjab. 10
- 3. Describe the changing administrative boundaries of Punjab after independence. 10

UNIT—II

- 4. What is the economic, political and cultural importance of rivers of Punjab ? 10
- 5. Give a detailed account of the pattern and distribution of rainfall in Punjab. 10

UNIT—III

- 6. Describe the problems of farmers in Punjab and suggest their solutions. 10
- 7. What are the ecological implications of green revolution in Punjab ? 10

UNIT—IV

8. How is population growth measured ? Describe the spatial patterns of population growth in Punjab as per Census of India, 2011. 10
9. Write an essay on the development of roads in Punjab. 10

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :- (1) सभी में से पांच प्रश्न करें, प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न नं. 1 अनिवार्य है।
- (2) उपयुक्त मानचित्रों को श्रेय दिया जायेगा।
- (3) अचिह्नित स्टेंसिल और रंगीन पेंसिल के उपयोग की अनुमति है।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस का उत्तर लगभग **25-30** शब्दों में दें :
- (a) वर्तमान पंजाब की नदियों के नाम बताइए।
- (b) पंजाब के तीन सांस्कृतिक क्षेत्रों के नाम बताइए।
- (c) पंजाब में जिलों की संख्या।
- (d) पंजाब का स्थान।
- (e) पंजाब की प्राचीन नदी।
- (f) पंजाब की जलवायु।
- (g) पट्टी वन।
- (h) पंजाब में पाए जाने वाले खनिज।

- (i) पंजाब में बासमती उत्पादन का क्षेत्र।
 (j) पंजाब में मछली पालन।
 (k) पंजाब में किन्नू उत्पादक क्षेत्र।
 (l) पंजाब के पांच सबसे अधिक आबादी वाले शहर
 (m) पंजाब के औद्योगिक समूह।
 (n) पंजाब के महत्वपूर्ण रेलमार्ग।
 (o) पंजाब का केंद्रीय गलियारा।

10×2=20

यूनिट-I

2. पंजाब के विकास पर एक नोट लिखिए। 10
 3. स्वतंत्रता के बाद पंजाब की बदलती प्रशासनिक सीमाओं का वर्णन करें। 10

यूनिट-II

4. पंजाब की नदियों का आर्थिक, राजनीतिक और सांस्कृतिक महत्व क्या है ? 10
 5. पंजाब में वर्षा के पैटर्न और वितरण का विस्तृत विवरण दीजिए। 10

यूनिट-III

6. पंजाब में किसानों की समस्याओं का वर्णन करें और उनके समाधान सुझाएँ। 10
 7. पंजाब में हरित क्रांति के पारिस्थितिक निहितार्थ क्या है ? 10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. जनसंख्या वृद्धि कैसे मापी जाती है ? भारत की जनगणना, 2011 के अनुसार पंजाब में जनसंख्या वृद्धि के स्थानिक पैटर्न का वर्णन करें। 10
9. पंजाब में सड़कों के विकास पर एक निबंध लिखें। 10

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- (2) ਢੁਕਵੇਂ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- (3) ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹਿਤ ਸਟੈਂਸਿਲਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

1. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
- (a) ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (b) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (c) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ।
- (d) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਥਾਨ।
- (e) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਦਰਿਆ।
- (f) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਲਵਾਯੂ।
- (g) ਪੱਟੀ ਦੇ ਜੰਗਲ।
- (h) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਣਿਜ।

- (i) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਾਸਮਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਖੇਤਰ।
- (j) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ।
- (k) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ।
- (l) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ।
- (m) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਮੂਹ।
- (n) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੇਲ ਮਾਰਗ।
- (o) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗਲਿਆਰਾ। 10×2=20

ਯੂਨਿਟ-1

- 2. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 10
- 3. ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ-II

- 4. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੱਤਵ ਕੀ ਹੈ ? 10
- 5. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਰਖਾ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਓ। 10

ਯੂਨਿਟ-III

- 6. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਸੁਝਾਓ। 10
- 7. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ? 10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ, 2011 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਵਾਧੇ ਦੇ ਸਥਾਨਿਕ ਪੈਟਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10
9. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 10